

Naslov članka/Article:

Igra in pripovedovanje na prostem

Outdoor Play and Storytelling

Avtor/Author:

Andreja Strgar

CC licenca

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

Razredni pouk, št. 2-3/2024, letnik 26

ISSN 1408-7820

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2024

Spletna stran revije:

<https://www.zrss.si/strokovne-revije/razredni-pouk/>

Slika 1: Dihanje in zaznavanje okolice

Andreja Strgar,
Osnovna šola Otočec

Igra in pripovedovanje na prostem

Outdoor Play and Storytelling

IZVLEČEK: Učenci so pri učenju uspešnejši, če so notranje motivirani in če se počutijo varno. Za dejavnosti na prostem velja oboje, učenci so običajno zelo notranje motivirani in počutijo se varno. Oba dejavnika sta lahko zadosten razlog in spodbuda za izvajanje pouka na prostem, pri čemer je poleg učnih ciljev vključeno še razvijanje trajnostnega razmišljanja in delovanja. Predvsem mlajši učenci najprej opazujejo in zaznavajo bližnjo okolico ter razvijajo pozitiven odnos do nje. Na tem nato gradijo znanje, odnose, spretnosti. Narava je najbolj odprt prostor za urjenje vseh čutov, za igro in ustvarjanje ter preko obojega tudi prostor za učenje. Proces ter rezultate učenja učitelj preverja z opazovanjem in vodenjem pogovora z učencem.

Ključne besede: narava, opazovanje, igra, gibanje, čutila, pogovor

Abstract: Students perform better at school when they are self-motivated and feel protected. Outdoor activities offer both. In addition to learning objectives and developing sustainable thinking and behaviour, both factors can serve as a rationale and impetus for outdoor learning activities.

Younger pupils are more likely to observe and perceive their surroundings and develop a positive attitude towards them. They then expand on this to improve their knowledge, attitudes, and abilities. Nature is the most open area for training all the senses, for play and creativity, and, as a result, for learning. The teacher observes and engages with the students to assess the learning process and its outcomes.

Keywords: nature, observation, play, movement, senses, conversation

Pomen igre na prostem

Prvošolci so na moje vprašanje, kdaj se najbolje počutijo, odgovorili, da takrat, ko se igrajo in ko so na prostem. V knjigi Slepa miš, ti loviš (Videmšek idr., 2002) so zapisi šestih strokovnjakov, ki vsak po svoje opišejo pomen gibalne igre za otroke. Eduard Specha v uvodu knjige Igre sveta (Grunfeld, 1993, str. 3) piše, da »Neizpodbitno drži, da se otroci lahko učijo drug od drugega, brž ko se naučijo skupaj igrati. In res je tudi, da se sleherni otrok mora igrati, da bi se tako učil. ... Igra na prostem omogoča doživljanje okolja kot prijazne, bogate sestavine našega življenjskega okolja.« V spremni besedi prej omenjene knjige Igre sveta (Grunfeld, 1993, str. 3) pa dr. Ljubica Marjanovič Umek zapiše »Igra s svojo dinamiko, svobodo, čustveno obarvanostjo, samohotnostjo in stalno aktivnostjo

vliva na razvoj in učenje prav vsakega otroka. To dejavnost, ki je po naravi spontana, dejavnost, ki se nikoli ne konča, ki se neprestano spreminja, ki z vsebino, obliko in ciljem ni omejena, vedno pa je »otrokova«.

Skozi igro se po mnenju Rajka Šugmana (Šugman, 2004, str. 23) otroci nekako pripravljajo na življenje in se je ne naveličajo.

Bistvena razlika med učenci in učitelji ali med otroki in odraslimi pri razmišljanju o igri je, da odrasli razmišljajo o ciljih, otroci pa samo o dejavnosti, o igri.

Prav zaradi omenjenih razlik in uporabnosti igre pri pouku je zanimivo medpredmetno gradivo, ki ga je moč najti v priročniku Pouk na prostem (Novak idr., 2022) z naslovom Igra in umetnost na prostem in je primerno za učence 1. do 3. razreda. Nameni in cilji učenja so:

- zaznavati svojo okolico in ubesediti svoje zaznave (SPO);
- sproščeno izvajati naravne oblike gibanja v različnih razmerah (ŠPO);
- izražati se z naravnimi materiali in preizkušati njihove izrazne možnosti (LUM).

Izbira zunanega prostora

Za izvajanje dejavnosti na travniku ali v gozdu v bližini šole je potreben le naravni material. Izbira travnika ali gozda je odvisna od oddaljenosti enega ali drugega od šole ter predvidenega časa za izvedbo. Oba prostora omogočata učencem uporabo vseh čutov, gibanje in ustvarjanje. Smiselno je, da učitelj predhodno obiše lokacijo, preveri, kakšen in koliko materiala je tam mogoče najti ter ustrezno omeji prostor za učence.

GIBANJE ŽIVALI V NARAVI				
	DATUM			
USPEŠEN BOM, KO BOM:				
- IZVEDEL NAČRTOVANO DEJAVNOST.		✓		
- SE BOM UMIRIL IN ZAČUTIL NARAVO S SVOJIMI ČUTILI.		✓		
- SODELOVAL V SKUPINI.		✓		
- UPORABIL MATERIAL, KI GA IMAM NA VOLJO.			✓	
- ZNAL PRIKAZATI ZNAČILNO GIBANJE ZA IZBRANO ŽIVAL.		✓		

Slika 2: Gibanje živali v naravi – kriteriji uspešnosti

Opis dejavnosti na prostem

Bližnji travnik smo obiskali že nekajkrat bodisi za prosti čas bodisi za vodeno dejavnost, zato da je bil prvošolcem poznan. Na obisk travnika ali gozda učence vedno pripravim v učilnici, kjer jim podam kratek opis in nato skupaj oblikujemo namene dejavnosti na prostem. V primeru Igre in umetnosti na prostem so učenci izvedeli, da bodo šli na kratek sprehod do bližnjega travnika, za kar se bo treba ustrezno obleči in obuti. Zunaj bodo opazovali okolico, se gibalno gibali ter pripovedovali. Učence sem vprašala, kako bodo vedeli, da so nalogo opravili. Pri oblikovanju kriterijev uspešnosti so imeli nekaj težav, zato sem jim pri tem pomagala in pokazala listič, ki ga bodo izpolnili ob povratku v učilnico.

Ob prihodu na travnik so učenci skupaj naredili krog tako, da je vsak imel dovolj svojega prostora. Najprej se je bilo treba umiriti. Z zaprtimi očmi so globoko in počasi vdihnili in izdihnili s sledenjem prstov ene roke po prstih druge roke navzgor za vdih in navzdol za izdih. Osredotočili so se le na svoje dihanje. Po opravljeni vaji so učenci opisali, kaj so slišali in kako so se počutili.

»Slišal sem avtomobile.«

»Počutil sem se dobro.«

»Slišal sem veter.«

»Slišal sem otroke.«

»Motil me je hrup.«

Nato so se prijeli za roke in se v krogu nekaj časa z zaprtimi očmi premikali. Še enkrat so poročali o tem, kar so slišali, začutili.

»Začutil sem sošolca.«

»Vrtelo se mi je.«

»Ni mi bilo všeč.«

»Slišal sem avtocesto.«

Vodenje pogovora

V nadaljevanju se je z gibalno nalogo vsak učenec spremenil v svojo najljubšo žival. Posnemal jo je z gibanjem, oglašanjem, navideznim prehranjevanjem in bil pri tem pozoren le nase, ni smel pogovarjati s sošolci. Nato je v okolici poiskal in izbral nekaj, kar je povezano z živaljo oziroma kar bi po njegovem mnenju žival znala uporabiti. Med dejavnostjo sem poklicala nekaj učencev in se z njimi pogovorila o izvedeni dejavnosti. Med opazovanjem sem iz njihovega razigranega in vedrega vzdušja razbrala, da so pri dejavnosti uživali. V pogovoru sem nato želela izvedeti, kaj konkretno so počeli in čemu.

V pogovor so vključena raznolika vprašanja. »Mnoga lahko kategoriziramo glede na Bloomovo taksonomijo

Slika 3: Dihanje in zaznavanje okolice

kognitivnih ciljev. Drugi način kategoriziranja vprašanj predstavlja delitev na konvergentna vprašanja (en sam pravilen odgovor) in divergentna vprašanja (več možnih odgovorov).« (Woolfolk, 2002, str. 442)

Skozi pogovor preverim, kako so učenci izvedli nalogo, ali so pri tem uporabili že usvojeno znanje oziroma kaj so izvedli novega. Odgovori so v določeni meri pričakovani. Učencem postavim vprašanja nižje in višje taksonomske ravni glede na starost in sposobnosti. Zahtevnost vprašanj je odvisna tudi od odgovora učenca ter se temu prilagodi. Učenec potrebuje čas za razmislek, posebno pri vprašanjih višje ravni. Če se učenec na vprašanje odzove zmedeno, izgubljeno, je smotno preoblikovati vprašanje.

Včasih je pogovor lahko zelo kratek in jedrnat. (Primer pogovora 1 in 2.) Najbolj so zanimivi pogovori, ko učenec poda nepričakovan odgovor, iz katerega učitelj izpelje nova vprašanja tako, da se pogovor usmeri nazaj k izvirni temi. (Primer pogovora 3.)

Zapisi pogovorov učiteljice in učenca

Primer 1:

UČ: Kaj imaš v roki?

Uč: Blato.

UČ: Zakaj pa blato?

Uč: Žabe se pozimi pogreznejo v blato, da jim je bolj toplo.

Primer 2:

UČ: Zakaj si izbral travo?

Uč: Ker sem žival.

UČ: Katera žival ima rada travo?

Uč: Krava.

UČ: Zakaj pa ima rada travo?

Uč: Za jest.

Primer 3:

UČ: Kdo si ti?

Uč: Panda.

UČ: Kaj si našel?

Uč: Travo.

UČ: Kaj boš z njo?

Uč: Igral se bom.

UČ: Hmm. Panda se s travo igra. Kaj pa panda je?

Uč: Bambus.

UČ: Kje ga pa najde?

Uč: Na drevesu.

UČ: Ga imamo tukaj?

Uč: Ne.

UČ: Bi torej panda preživela tukaj?

Uč: Ne.

UČ: Zakaj?

Uč: Ker nima za jest.

Med posnemanjem gibanja živali je vsak pozorno opazoval, ali je še kdo od učencev počel enako ali podobno. S temi se je združil v skupino, kjer so se pogovorili o živali ter drug drugemu razložili, zakaj so jo izbrali.

V skupini so razmislili in se dogovorili, kako bodo predstavili izbrano žival kot uganko za sošolce. Sledile so predstavitve skupin in ugibanja preostalih sošolcev.

Evalvacija dejavnosti

Z učenci smo se nato vrnili v učilnico, kjer smo opravili še evalvacijo dejavnosti. Za pogovor sem uporabila samoevalvacijski bingo (Novak idr., 2022, priloga 5). Prebrala sem nekaj trditev, pri čemer je učenec za vsako trditev, s katero se je strinjal, na mizo položil barvico. Učenci se radi igrajo in učijo na prostem, pri usmerjenem opazovanju je potrebna dodatna spodbuda, različno so se trudili, razmišljali in izražali svoje mnenje.

Sliki 4 in 5: Posnemanje najljubše živali

Refleksija

Za uspešno izvedbo pouka na prostem je potrebna redna in sistematična izvedba. Najbolje se obnese medpredmetno načrtovanje v obsegu vsaj dveh ur, ko lahko učinkoviteje uresničimo zastavljene cilje. V naravnem okolju se praviloma najde naravni material in ni razloga za prinašanje pripomočkov iz učilnice. Če je le mogoče, glede na vsebino, se en pripomoček uporabi na različne načine. Pri načrtovanju je smiselno pred izvedbo preveriti lokacijo in količino potrebnega materiala. Na območju šole (kar se "drži" šole) spremstvo ni potrebno, za bolj oddaljene lokacije pa je za 15 učencev potreben dodaten učitelj. Za 1. razred je organiziranje spremstva enostavnejše, ker je prisotna druga strokovna delavka.

Za pouk na prostem so starši seznanjeni na prvem roditeljskem sestanku, ko izvedo, da bodo učenci kolikor bo le mogoče zunaj. Sklene se tudi dogovor, da umazane čevlje učenci čim prej začnejo čistiti sami oz. ob pomoči staršev. Če obstaja verjetnost za moker, blaten teren, so učenci in starši pravočasno pisno obveščeni o potrebni ustrezni obutvi in rezervnih oblačilih.

Za učence je izkušnja gibanja/pouka/dejavnosti na prostem zagotovo neprecenljiva na vseh njim zavednih in nezavednih področjih. Ne le, da so srečni, ko so zunaj, temveč se v naravi učijo novih spoznanj ter socialnih veščin in hkrati skrbijo za svoje zdravje. Vse navedeno so gotovo tehtni razlogi za izvedbo pouka na prostem.

Za izvedbo je pomembna (pred)priprava, saj v nasprotnem primeru učenci vidijo le priložnost za zabavo. Učenci morajo biti seznanjeni z nameni pouka na prostem. Še bolj učinkovito je, če pri načrtovanju le teh sodelujejo. Učenje z raziskovanjem je ne le zanimivo, temveč tudi bolj zanesljivo, saj učenci tako sami gradijo svoja spoznanja.

Med poukom na prostem učenci zaznavajo okolico, razvijajo odnos do le te, gradijo znanje ter medsebojne odnose. Z izvajanjem dejavnosti v naravi in z naravnimi materiali prevzemajo odgovornost za svoje učenje ter se urijo v skrbi za lastno varnost in varnost drugih.

Učitelj naj bo pozoren na vse učence in njihovo ravnanje oziroma odziv na navodila. Pomembno je opaziti posameznike, ki so (morda) nemotivirani za usmerjeno dejavnost in jih k temu spodbuditi, usmeriti na drugačen način. Pri iskanju rešitev je neprecenljivo, kadar so učenci razpoloženi in ustvarjalni, k čemur jih zunanje okolje tudi spodbudi. Skozi skrbno voden pogovor o opravljeni dejavnosti na prostem imajo učenci priložnost ponotranjiti dogajanje in nova spoznanja.

Pouk na prostem je v našem okolju odličen za prvošolce, ki se privajajo in spoznavajo bližnjo okolico šole in

Slika 6: Bingo trditve in odgovori

kar nam ta ponuja. Pred usmerjeno dejavnostjo gredo učenci nekajkrat v naravo za neusmerjen prosti čas (le z jasnimi pravili vedenja), ko jih le opazujem v njihovi interakciji in gibanju. Nato jih v učilnici preko pogovora pripravim na pouk na prostem, ko so seznanjeni z vsebino in navodili za izvedbo nalog. Take usmerjene dejavnosti so nato omejene na trajanje pozornosti učencev, vendar gre z vsako izkušnjo bolje. Učenci v naravi uživajo. Z rednim izvajanjem pouka na prostem se gotovo izboljša tudi njihova pozornost in trajnostni odnos do okolja.

Viri in literatura

Grunfeld, F. V. (1993). *Igre sveta*. Državna založba Slovenije.

Novak N., Dolgan K., Vršič V., Podbornik K., Bojc J., Pihler N. (2022). *Pouk na prostem. Priročnik za učiteljice in učitelje na razredni stopnji*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Šugman R. (2004). *Hura, igrjmo se v prostem času*. Zavod za šport Slovenije.

Videmšek M., Šiler B., Fišer P. (2002). *Slepa miš, ti loviš*. Fakulteta za šport. Inštitut za šport.

Woolfolk, A. (2002). *Pedagoška psihologija*. Educy.